

*Калініченко Зоя Дмитрівна
кандидат економічних наук, доцент,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ;*

*Нестерова Ксенія Юрївна
магістр Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ*

ВПЛИВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ДНЕПРОПРЕСС СТАЛЬ»

Здатністю людини до праці та мислення є однією з ключових відмінностей серед інших відомих людству живих істот. Розумова діяльність людини спричиняє могутній процес еволюції середовища існування, проживання, засобів для задоволення потреб та спрямована на виробництво товарів, послуг, покращення комфорту життя.

Людство у процесі своєї еволюції пройшло велику кількість етапів існування підприємства, як цілісної організації: від мануфактур, фабрик і до заводів, корпорацій. В умовах ХХІ століття, століття глобалізації, знання стають «перепусткою в лідери» для країн, регіонів та організацій. Більшість провідних компаній світу звертають свою увагу на знання у пошуках нових конкурентних переваг. Змінюються фактори розвитку країн і регіонів в умовах фінансової кризи, все більшу увагу серед них набувають фактори інновацій і розповсюдження нових знань. Ринок знань поступово починає відігравати головну роль, випереджаючи розвиток ринку матеріальних товарів. Економіка знань все більше спрямовується на інноваційний процес, збереження знань в електронних системах та їх подальше використання, обмін знаннями, навчання персоналу, формування бренду та іміджу організації (компанії), яка може бути неоціненою своїм інтелектуальним капіталом [1].

Все більшу роль у процесі створення доданої вартості відіграють не матеріальні, а інформаційні та інтелектуальні ресурси. При цьому, якщо раніше така тенденція була характерна для підприємств, що працюють у високотехнологічних сферах (комп'ютерні технології, електроніка, комунікації), то сьогодні вона поширюється і на традиційні галузі (металургія, машинобудування, легка промисловість тощо). Підтвердженням цього є випереджаюче зростання ринкової вартості багатьох підприємств над балансовою оцінкою їх активів [2].

Розгляду питанню сутності, впливу, характеристики, засадам управління, ролі, значенню, проблематиці, еволюції, сутності та інших аспектів присвячена дуже велика кількість праць таких науковців, як: Т.В. Бауліна, О.Г. Білоус, В.В. Вірченко, О.В. Глушко, Т.В. Гончарук, А.В. Єременко, Д.І. Звіргзде, О.М. Іванюта, С.Г. Клименко, Н.І. Климович, В.І. Ключова, О.Л. Колумбет, В.В. Кривошей, І.Ю. Кучумова, Л.О. Лігоненко, А.Ю. Лизньова, В.М. Марченко, Г.П. Пасемко, В.І. Пожуєв, О.Я. Сцібан, О.О. Чуприна, К.Ю. Ягельська, І.Й. Яремко та інші.

Всі вище наведені науковці розглядали теоретичні аспекти інтелектуальної власності, проте розгляд загальних питань такої власності на прикладі конкретного об'єкту — «Днепропресс Сталь», об'єкту, який своїм прикладом, на фоні ледь «животіючої» пострадянської промисловості України демонструє надзвичайний рівень розвитку, робить дану роботу актуальною та вирізненою з-поміж інших.

Як економічна категорія інтелектуальний капітал розглядається з позиції авансованої інтелектуальної вартості, що в процесі свого руху приносить більшу вартість за рахунок додаткової вартості. Зміст і механізм функціонування інтелектуального капіталу визначається поділом його на окремі складові елементи.

Значний внесок у формування поняття інтелектуального капіталу і визначення його сутнісних ознак зробили такі вчені, як Т. Стюарт, Е. Брукінг, Л. Едвіссон, М. Мелоун та деякі інші науковці.

Таблиця 1

Сутнісні ознаки інтелектуального капіталу у дослідженнях науковців

Рік	Автори	Перелік сутнісних ознак (структурних елементів)	Міжнародні аспекти
2002	М. Армстронг	ІК = соціальний + організаційний + людський капітали	Відсутні
2002	Ю.Х. Даум	ІК = клієнтський + партнерський + структурний + людський капітали	Відсутні
2003	В.Кузьмінський	ІК = система відносин економічних суб'єктів щодо раціонального, стійкого його відтворення на основі прогресивного розвитку науки для виробництва конкурентних товарів і послуг, підвищення рівня життя, розв'язання проблем нерівномірності світового і регіонального розвитку на основі персоніфікованих економічних інтересів суб'єктів	Частково наявні
2004	М. Бендіков, Е. Джамай	ІК = сума тих знань усіх працівників, яка забезпечує її конкурентоспроможність	Частково наявні
2005	Т. Чечелова	ІК = сукупність знань, навичок, умінь людини, її мобільність і креативність, які забезпечують можливість створення додаткового продукту в процесі руху ІК	Частково наявні

Продовження таблиці

2006	О.В. Кендюхов	ІК = капітал, створений людським і/або машинним інтелектом і представлений інтелектуальними ресурсами, які здатні створювати нову вартість	Наявні
2006	Д. Даффі	ІК = сукупні знання, якими володіє організація в особі своїх співробітників, а також у вигляді методологій, патентів, архітектури і взаємозв'язків	Частково наявні
2007	В. Баранчєєв	ІК = соціальний капітал + активи (інноваційні, корпоративної та інноваційної культури, організаційно-управлінські, стратегічні)	Частково наявні
2007	А.М. Колот	ІК = капітал взаємодії з інститутами ринку + капітал установи + людський капітал	Відсутні
2007	Б. Леонтєєв	ІК = права на результати творчої діяльності людини + природні та надбані інтелектуальні здібності і навички + накопичені бази знань і корисних відносин з іншими суб'єктами	Відсутні
2007	Л.І. Лукичева	ІК = здатність працівників розуміти, використовувати та впроваджувати нові, ефективніші засоби забезпечення діяльності організації	Частково наявні
2008	В.Д. Базилевич	ІК = накопичена у процесі інтелектуальної діяльності сукупність знань, досвіду, навичок, творчості, здібностей, взаємовідносин	Частково наявні [4]

Загальне управління знаннями ґрунтується на управлінні неявними та явними знаннями підприємства. Управління неявними знаннями, що зазвичай представлені в формі креативного підходу до виконуваних функціональних обов'язків, ідей; є невід'ємною частиною людського капіталу, адже неявні знання існують в умах найманих працівників, містять наступні елементи, такі як формування, передача, нагромадження та застосування знань усередині підприємства. Такий тип управління знаннями підприємства покликаний створювати середовище, що здатне генерувати, передавати цінні знання найманим працівникам, запроваджувати інформаційну мережу зручну для користування знаннями працівниками на підприємстві, втілювати стимульовальні заходи в рамках політики підтримки інтелектуального капіталу підприємства, спрямовані на обмін знаннями між робітниками, створення баз знань, патентних баз даних, спрямованих на збереження та накопичення знань, розширювати контроль за застосуванням спеціальних знань, заохочувати робітників до кар'єрного зростання в рамках підприємства, шляхом активного використання отриманих знань. Метою управління явними знаннями є ефективне управління знаннями шляхом взаємодії та кооперації між підприємствами, акумулювання більшого масиву знань, отримання додаткової переваги на ринку. Такий тип менеджменту має бути підпорядкованим обміну знаннями з іншими підприємствами,

постачальниками знань. Він спрямовує створення та розвиток спільного з конкурентами ринку інтелектуального капіталу.

Під явними знаннями в такому випадку розуміють патенти, наукові винаходи, особливі технології. Сучасний рівень розвитку інтелектуального капіталу дозволяє використовувати методи та важелі управління явними знаннями, такими як патенти та технології, накопичувати їх у спеціальних базах даних, перевіряти та використовувати комп'ютерні мережі в спільній роботі з іншими підприємствами-партнерами. У зв'язку з цим підприємства мають вдосконалювати підходи щодо акумулювання нової інформації та знань, якими володіють наймані працівники, утримувати їхні знання, нову інформацію та використовувати інтелектуальні здобутки з метою підсилення власного розвитку. Застосування спеціальних підходів зацікавлення працівників передавати неявні знання іншим дають можливість перетворювати їх на продуктивну силу підприємства. Тому підприємства мають регулювати механізм управління підприємством, створювати засоби стимулювання найманих працівників до участі в процесі кооперації в сфері інновацій та безпосередньому обміні знаннями [5].

Ефективність управління інтелектуальним капіталом залежить від узгодженості цілей управління та отриманого результату, правильно визначених потреб зовнішнього і внутрішнього середовищ підприємства, ресурсного акценту в процесі розподілу інвестиційного ресурсу, відповідності між напрямками виробничого споживання капіталу і ресурсними можливостями підприємства та імперативної ув'язки між напрямками управління і створенням доданої вартості [2].

Процедура використання інтелектуального капіталу, яка передбачає забезпечення економічної стійкості підприємства, умовно поділяється на декілька етапів. До початкової стадії доцільно зарахувати обґрунтування потреби в інноваційному вирішенні реального економічного дисбалансу в функціонуванні господарської одиниці. Результатом другого етапу використання інтелектуального капіталу є визначення доцільності чи недоцільності реалізації інноваційного проекту. У випадку негативного вирішення питання відбувається пошук альтернатив забезпечення необхідної інноваційної потреби підприємства.

Прикладом цього є купівля ТОВ «Днепропресс Сталь» пресу з підприємства «Днепропресс», який був напівфабрикатом, не завершеним, з ручним управлінням. Для подальшої роботи даного устаткування необхідний був інноваційний процес (розробка якого була покладена на відділ головного інженера), що було доцільним і необхідним. Інтелектуальна праця і як наслідок, накопичений інтелектуальний капітал

інженерів модернізували прес до вимог сьогоденних стандартів промислового обладнання. І навпаки, пропозиція та проект про створення ремонтно-механічного цеху, переозброєння підприємства були відхилені Технічною радою у зв'язку з недоцільністю впровадження таких нововведень у даний час, що призвело до необхідності пошуку альтернатив забезпечення необхідної інноваційної потреби підприємства.

На наш погляд, слід обумовити також деякі особливості, що виділяють інтелектуальний капітал серед інших активів підприємства. Специфічного характеру процесу управління складовою інтелектуальною власністю підприємства надає наявність таких ознак, що характеризують даний процес:

— необхідність значних інвестицій для створення інтелектуальних ресурсів, підтримання дієвості виключних прав і заходів щодо припинення недобросовісної конкуренції;

— необхідність підготовки висококваліфікованих фахівців для наукових, виробничих та управлінських процесів;

— недосконалість організаційно-методичної бази управління інтелектуальною власністю [7].

Усі ці особливості всебічно висвітлені в нашому дослідженні – ТОВ «Днепропрес Сталь». Інтелектуальний капітал підприємства активно стимулюється, підтримується та існує за наявності інвестицій власників, працівники кожного року проходять курси підвищення кваліфікації, складають заліки перед атестаційною комісією, технології, захищені патентами, проте виникає складність визначення їхнього внеску в розвиток підприємства (для прикладу, прогнозується погашення витрат на виготовлення та подальше принесення прибутків пресу зусиллям 4000 т, про який йшлося вище, протягом 2 років). Крім цього, на «Днепропрес Сталь» відбувається перманентний, динамічний розвиток інноваційних та інтелектуальних ресурсів для подальшого розвитку організації загалом.

На підставі виконаного дослідження, можна зробити висновок, що в Україні спостерігаються нові, модерні процеси, які спрямовані на збільшення додаткової вартості — інтелектуальний капітал, який розглядається з позиції авансованої інтелектуальної вартості.

Бурхливий розвиток технічного процесу привів до того, що конкурентоспроможність підприємства визначається досвідом роботи, інтелектуальними здібностями та результатом інтелектуальної праці працівників шляхом інвестування нематеріальних ресурсів та енергії у розвиток підприємства.

Дія інтелектуального капіталу добре систематизується за допомогою конкретних прикладів, в даній роботі таким прикладом виступило ТОВ «Днепропрес Сталь». Саме приклад даного підприємства

якнайширше розкриває процес його становлення та розвитку під впливом інтелектуального капіталу. Хоча існування цієї виробничої установи, під впливом несприятливих процесів в економіці, ставилося «під питання» ще декілька років назад.

Отже, саме інтелектуальному капіталу відведена керівна та спрямовуюча роль в процесі відновлення промисловості, та становлення та розвиток нових підприємств, що дасть конкурентоспроможні властивості не тільки на вітчизняному, а й на міжнародному ринку.

Список використаної літератури:

1. Пожуєв В. І. Інтелектуальний капітал як стратегічний потенціал організації / В. І. Пожуєв // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. - 2009. - Вип. 37. - С. 4-15. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpqgzdia_2009_37_3.
2. Управління продуктивністю інтелектуального капіталу персоналу на підприємствах машинобудування: моногр./ А.Ю. Лизньова. — Дніпропетровськ: Середняк Т.К., 2013. – 186 с.
3. Кучумова І. Ю. Інтелектуальний капітал в системі управління підприємством / І. Ю. Кучумова // Бізнес Інформ. - 2013. - № 12. - С. 357-364. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2013_12_65.

*Корольова Наталія Вадимівна
кандидат економічних наук,
Белгородський державний
технологічний університет
ім. В.Г. Шухова, м. Белгород, Росія*

*Левченко Олександр Сергійович
кандидат економічних наук,
Белгородський державний
технологічний університет
ім. В.Г. Шухова, м. Белгород, Росія*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Підприємства АПК належать до однієї з небагатьох прибуткових галузей національної економіки з позитивною динамікою розвитку. За підсумками 2016 року обсяг виробництва сільськогосподарської продукції збільшився на 6,1% порівняно з 2015 роком [1]. За різними оцінками, на частку аграрних підприємств припадає від 8 до 10% податкових